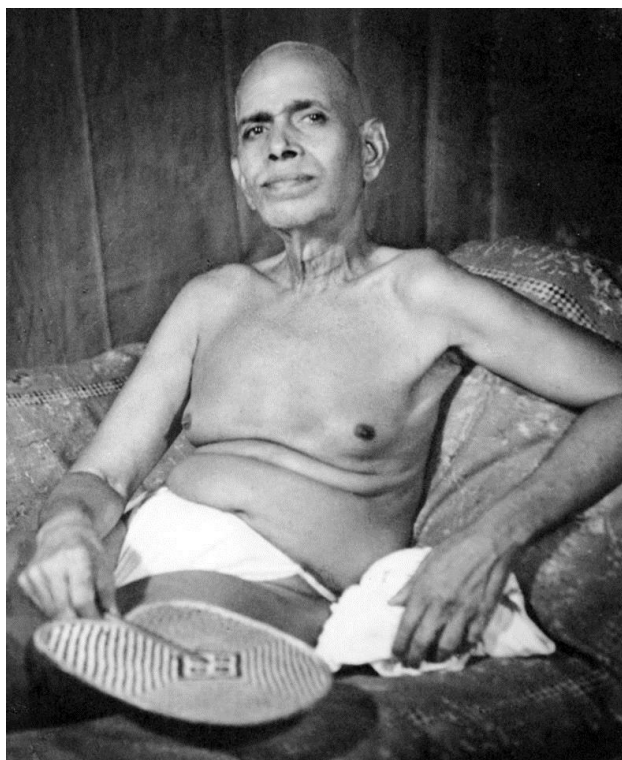

Soutok všech cest

P. Šrídharan

zveřejněno na www.rudolfskarnitzl.cz

(překlad Rudolf Skarnitzl, článek byl zveřejněn v časopise/čtvrtletníku
Ramanášramu: *The Mountain Path*, číslo 1/2000)

Bhagaván Šrī Ramana Mahářiši

Védy, upanišady, *Bhagavadgíta* a další náboženské spisy pojednávající o filozofii, formulují různé cesty, kterými by se měl člověk ubírat, hledá-li nejvyšší pravdu. *Karmajóga* (cesta nesobecké činnosti), *bhaktijóga* (cesta lásky k Bohu) a *džňánajóga* (cesta přímého poznání) jsou hlavními cestami, které jsou doporučovány a které jsou v těchto textech podrobně zmiňovány. Je mnoho mudrců a světců, jejichž životy jsou zářícími příklady uvedených cest. Posvátné texty podávají četné příklady stoupenců, kteří obdrželi boží milost sledováním těchto cest. V tomto temném věku – v *kálíjuze* – člověk trpí nedostatkem míru. Existuje jakési vnitřní prázdno, které se obtížně plní. Kde najdeme útěchu a osvěžení? Když ve starých textech čteme popisy cest a příklady k následování, můžeme z toho mít prospěch i v dnešních dobách? Kdyby se všechny malé cesty, které lidstvo zná, vnořily do jedné velké

cesty, nebylo by toto pro lidstvo nejlepší a nebylo by to vrcholem duchovního hledání lidstva?

V myslích opravdových duchovních aspirantů vždy existovaly pochyby, která z cest, jež se v duchovní literatuře doporučují, je nejvyšší. Duchovní učitelé po staletí obhajovali různé metody *sádhany* (duchovní cesty), které sami prováděli. I Bhagaván Šrí Ramana Maháriši byl ze strany stoupenců na toto téma často dotazován. Zde je důležité zmínit, zda Šrí Bhagaván někdy na stoupence naléhal, aby šli konkrétní duchovní cestou.

Na tuto otázku vrhá světlo následující rozhovor:

Otázka: Liší se *džňánin* od jogína? V čem je rozdíl?

Maháriši: Bhagavadgíta říká, že *džňánin* je pravým jogínem a také pravým *bhaktou*. Jóga je jen *sádhanou* a *džňána* je *siddhi* (dosažení poznání).

Ot.: Je jóga nezbytná?

M.: Je *sádhanou*. Není ji zapotřebí, je-li *džňána* dosažena. Všechny *sádhany* se nazývají jógami, tj. *karma*, *bhakti*, *džňána* a *aštangajóga*. Co je jóga? Jóga znamená spojení a je potřebná jedině, když existuje *vijóga* – oddělenost. Člověk je v klamu *vijógy*. Tento klam je třeba odstranit. Metoda, která klam odstraňuje, se nazývá jógou.

Ot.: Která metoda je nejlepší?

M.: Záleží na temperamentu jedince. Každý člověk se rodí se *samskárami* (touhami či sklony) z minulých životů. Někomu se bude jedna metoda zdát snadná, jinému obtížná. V tomto směru není nic určitého.

V následujících řádcích Bhagaván vysvětluje pravý účel těchto metod:

„Existuje mnoho metod. Můžete provádět sebekoumání tím, že se sami sebe dotazujete 'Kdo jsem já?', nebo, když vám to nevyhovuje, můžete meditovat o 'já jsem *brahman*', nebo o jiném tématu, nebo se můžete soustředit na opakování manter. V každém případě se jedná o to, abyste učinili mysl jednobodovou, soustředili ji na jedinou myšlenku tím, že vylučujete množství jiných myšlenek. Když toto děláte, pak ona jediná myšlenka na konec také odezní a mysl vyhasne ve svém zdroji.“

I když hlavním učením Bhagavána byla sebedotazovací metoda „Kdo jsem já?“, což je praktickým průvodcem pro *džňánajógu*, posílenou jeho mlčením, přece neodrazoval od následování jiných cest, např. *bhakti* a *karmajógy*. Je ovšem jasné, že mnohokrát zdůraznil, že nakonec se musíme uchýlit k sebekoumání, abychom realizovali pravdu.

Šrí Bhagaván byl živoucím příkladem toho, jak uskutečňovat *karma*, *bhakti* a *džňánajógu* a žít ve světě. Pravým účelem toho, že přijal tělo, bylo žít život dokonalé lidské bytosti – ukázat člověku, jak by se měl chovat a jak dosáhnout štěstí a míru.

Je známou skutečností, že Bhagaván se v *ášramu* zúčastňoval různých prací a činností. Vstával velmi brzy – mezi půl třetí a třetí hodinou, kdy zašel do kuchyně, aby krájel zeleninu, rozemílal luštěniny a čočku a pomáhal s přípravou snídaně. Vše bylo vykonáno s dokonalostí, nad kterou žasli i zkušení a dlouholetí kuchaři. Ani zrnkem nebylo mrháno. Všechno bylo vykonáno čistým a metodickým způsobem. Šrí Bhagaván dovedl připravit z jednoduchých a laciných ingrediencí lahodná jídla.

Samapúrnama, která žila v *ášramu* a pomáhala v kuchyni, říkala: „Bhagaván byl na nás v kuchyni velmi přísný. Jeho příkazy bylo nutné vyplnit do nejmenších detailů. Nebyl nám nechán nejmenší prostor, abychom udělali něco podle svého. Museli jsme to vykonat slepě, tak jak nás to učil. A když jsme to vykonali, přesvědčili jsme se, že měl vždycky pravdu a že nikdy nechybíme, vložíme-li v něho důvěru. Když na to teď myslím, jasně vidím, že používal práci v kuchyni jako pozadí pro spirituální trénink. Učil nás, že práce je vyjádřením lásky k ostatním, protože nikdy nemůžeme pracovat jen pro sebe. Svou přítomností nás učil, že jsme stále v přítomnosti boží a že všechna práce je jeho. Využíval vaření k učení náboženství a filozofie.“

V kuchyni byl Bhagaván mistrem kuchařem, který sleduje dokonalost chuti i vzhledu. Člověk by myslel, že má rád dobré jídlo a že si rád zavdává. Ani v nejmenším! V poledne při obědě smíchal tu trošku jídla, kterou dovolil, aby mu byla podána na list, sladké, kyselé a kořenité, vše dohromady, a to polknul nedbale, jako kdyby postrádal chuť. Když jsme mu říkali, že to není správné, smíchat tak dobře udělané jídlo, řekl: „Dosti té mnohosti. Mějme zase trochu jednoty.“

Bylo zřejmé, že veškerá mimořádná péče, kterou věnoval vaření, byla jen pro naše dobro. Chtěl na nás, abychom byli zdraví, a pro ty, kdo pracovali v kuchyni, se stalo vaření hlubokým duchovním zážitkem. Říkával: „Když vaříte zeleninu, musíte ji přikrýt, jedině tak si podrží svou chuť a vůni. Podobné je to s myslí, musíte ji přikrýt víkem a nechat ji zvolna vřít. Pak se teprve stane vhodnou potravou pro Boha.“

Šrí Bhagaván se v *ášramu* věnoval korekturám textů s takovou pílí a pečlivostí, že to bylo až nad úrovní profesionálních korektorů. První otisky textů se četli a znovu pročetli, dokud nebyly nalezeny všechny chyby. Nicméně upouštěl od opravy, když určitý text nebo sama historika obsahovala body, které zcela neodpovídaly. Postoj *džňánina* ke korekturám spočíval v tom, že se vychytily chyby v textu, a to bylo vše. Šrí Bhagaván také knihy vázal, sešival listy stromů do tvaru táců, na kterých se podávalo jídlo, krmil opice, pávy a veverky, kteří všichni k němu dychtivě přicházeli, aby vyhledali jeho osobní pozornost. Šrí Bhagaván vlastnoručně osobně okopíroval své básně a literární díla, jakož i některá *védántická* díla, vše pro zdar stoupenců. Jeho rukou psaná díla dokazovala, že jsou zosobněnou dokonalostí. To, co napsal tamilsky, v sanskrtu, v telugu či malajalam, je jemnější, než co kdy bylo vytištěno a tyto rukopisy jsou samy o sobě vhodné k uctívání. Je mnoho takovýchto šťastlivců, kteří Bhgavánovy rukopisy vlastní.

Nelze uvést lepší příklad pro *niškáma karman* (nesobeckou činnost) než je následující příhoda. Pan Rangačnari, telugský *pandit* (učenec) z vysoké školy z Vellore, se ptal na *niškáma karman*. Odpověď však neobdržel. Po nějaké chvíli se Bhagaván vypravil na horu Arunácalu. Následovalo jej několik lidí, mezi nimi i onen *pandit*. Na cestě ležel prut posetý ostny. Bhagaván jej zvednul. Posadil se a prut začal pomalu opracovávat. Odstranil trny, hrboly vyhladil a celý prut vyleštil hrubými listy. Veškerá práce trvala asi 6 hodin. Každý obdivoval pěkný vzhled hole vyrobené z ostnatého materiálu. Když se vydali na zpáteční cestu, tu najednou potkali pastevece. Ten ztratil svou hůl a právě ji hledal. Šrí Bhagaván mu

okamžité svou novou hůl dal a chlapec odešel. *Pandit* prohlásil, že to byla praktická odpověď na jeho otázku.

Šrí Bhagaván říkával, že *bhakti* je matkou *džňány*. Existuje mnoho důkazů o tom, že jedině pravý *džňánin* může být *bhaktou*. Adi Šankara, vrcholný apoštol *advaity*, byl příkladem *džňánina*, který byl nejvyšším *bhaktou*. Jeho oduševnělá zbožná poesie ke chvále bohů, jeho zakládání a ustanovování chrámových bohoslužeb v různých centrech po celé zemi, upevnění *šanmathas* (šest základních způsobů uctívání, které dohromady tvoří hinduistické náboženství) a zakládání klášterů, to vše poskytuje jasný důkaz, že nebyl jen hlasatelem těžko pochopitelného učení *advaity*. Byl pravým mistrem, který náležel ke slavné tradici, která kombinovala práci, víru, oddanost a poznání v užitečnou směs. Šrí Bhagaván byl, podobně jako Šankara, pravým *bhaktou*.

Šrí Bhagaván býval viditelně pohnut, když vykládal povídky o velké oddanosti některých stoupenců. Nebyl schopen kontrolovat své slzy a často tomu bylo tak, že nebyl schopen příběh dovyprávět.

Jednou se velký básník Harindranáth Čattopadhjája zeptal Šrí Bhagavána: „Bhagaváne, jak je to možné, že se někdy ve vaší přítomnosti dusíme v slzách?“ Bhagaván se usmál, ale neodpověděl. Na to Dévarádža Mudaliar řekl: „Je to dobrá věc když slzy vytrysknou takovým způsobem. I o Bhagavánovi se vypravuje, že když stál před chrámovým obrazem v Madurai (než přišel k Arunáčale), slzy mu vytryskly z očí, ne jako výsledek nějaké radosti či bolesti, ale pouze z čiré *bhakti*.“ Bhagaván k tomu dodal: „I později, když jsem přišel sem, se takové věci stávaly. Například při čtení nebo poslechu dojemných pasáží z knih.“

Dévarádža Mudaliar ve své knize *Den po dni s Bhagavánem* popisuje několik epizod, při kterých u Bhagavána nastal takovýto projev *bhakti*. Zde je jedna z nich.

„Když jsem vstoupil do haly, asi ve 14.30 odpoledne, Bhagaván předčítal verše z tamilské knihy *Arunáčala Puránam*, ve kterých se popisuje, jak Gauri, když před tím překonala několik úbočí Arunáčaly, dorazila do Gautamova ášramu. Když Bhagaván došel k veršům, které popisují radost Gautamy nad příchodem Gauri do jeho ášramu, nedokázal Bhagaván pokračovat, neboť jeho oči se naplnily slzami a jeho hlas se přiškrtl vzrušením, takže odložil knihu a ve čtení pokračoval Jesai. Mohu zde zdůraznit, že jsem víckrát pozoroval, jak Bhagaván nebyl schopen pokračovat ve čtení, když narazil na hluboce dojmavé části v tamilských dílech, jako je Tevaram a silně zbožné hymny Thajumanavara. V onom odpoledni jsem si od Bhagavána vzal onu *Arunáčala Puránu* a poukázal na tu část, která ho tak dojala, a poznamenal jsem, že jsem si i všimnul, jak se před námi snaží svůj citlivý stav zakrýt. Bhagaván k tomu řekl: „Nevím, jak ti lidé, co tuto knihu čtou a její pasáže vysvětlují posluchačům, to zvládnou, aniž by byli strženi obsahem. Domnívám se, že musí napřed nechat své srdce ztvrdnout v kámen, než jsou toho schopni.“

Rozhovor mezi slavným hudebníkem Dilip Kumar Royem a Bhagavánem jednou pro vždy vyřešil úvahy o tom, která cesta je větší.

Dilip Kumar Royem: Jaká je nejlepší cesta ke zničení ega?

Bhagaván: Pro každého je to ta cesta, která se mu zdá snazší či mu připadá vhodnější. Všechny cesty jsou stejně dobré, protože vedou ke stejnému cíli, kterým je ponořením ega

v pravé Já (Self). To, co *bhakta* nazývá podrobením se, vzdáním se, to ten, kdo provádí *vičáru* (zkoumání) nazývá *džňánou*. Oba usilují jen o to, aby odvedli ego do svého zdroje, ze kterého vzešlo a tam ponoření ega do zdroje.

Když Dilip Kumar Roy odcházel, zeptal se Bhagavána, zda je výhodné sledovat cestu lásky (*bhakti*) a zda vede k *džňáně*. „Ano, ovšem,“ odpověděl Bhagaván, „*bhakti* je matkou *džňány*.“

Při jiné příležitosti se Dilip Kumar Roy zeptal Bhagavána: „Říkáte, že mudrci nikdy neřekli nic, co by bylo rozporu s tvrzením jiných mudrců. Zjišťujeme však, že jeden mudrc obhazuje *bhakti*, jiný *džňánu* apod., což vede k mnohým hádkám mezi stoupenci.“

Bhagaván: „V učení mudrců si opravdu nic neodporuje. Když např. ten, kdo sleduje cestu lásky, prohlašuje *bhakti* za nejlepší, pak slovem *bhakti* opravdu míní to, co cesta *džňány* nazývá *džňánou*. V tomto není rozdíl. Pouze různí myslitelé použili rozdílná slova. Všechny tyto různé cesty, stezky či *sádhan*y, vedou ke stejnému cíli. Co je jednou prostředkem, stává se samo cílem. Když to nastane, pak *dhyjána* (meditace), *bhakti* či *džňána*, jichž bylo předtím dosahováno vědomým a namáhavým úsilím, se stanou normálním a přirozeným stavem, který je spontánní, bez jakéhokoli úsilí.“

Jiná událost, kterou zmiňuje Šuri Nagamma odhaluje *bhakti*, kterou Šrí Bhagaván pociťoval k Arunáčale.

„Předevčírem byl úplněk a na ulicích byl všude slaven svátek *Dípotsava*, svátek plný světla. V ten den ráno Šrí Arunáčaléšvarar (socha božství v hlavním chrámu v Tiruvannamalai) začal se svým doprovodem, uctívajícími a hudebníky svou pouť kolem hory. Když procesí došlo až k bráně *ášramu*, vyšel z *ášramu* Nirandžananda Svámí a s ním i mnoho uctívajících. Když se procesí zastavilo a kněží prováděli ohňový obřad *aratí*, obětoval Nirandžananda Svámí a další stoupenci Šrí Arunáčaléšvararovi kokosové ořechy a kafr a vzdávali mu hold. Právě v tu chvíli se Šrí Bhagaván ubíral ke kravínu, a když spatřil tu vznešenost, usedl na zídku blízko skladu knih. Tác s obětovaným světlem Arunáčaléšvararovi byl stoupenci přinesen k Bhagavánovi. Ten vzal trochu *vibhúti*, posvátného popele, pomazal si jím čelo a řekl emocemi přidušeným hlasem: 'Syn je zavázán Otci'. Výraz jeho obličeje dokazoval dávné rčení: 'vrcholem oddanosti je poznání'. Šrí Bhagaván je synem pána Šivy. Ganapati Muni prohlašoval, že Bhagaván je vtělením boha Skandy a to se takto potvrdilo. Upoutalo nás, že Bhagaván nás učí, že všechny bytosti jsou dětmi Íšvary (pána Vesmíru) a že i *džňánin* je Íšvarovi zavázán.

Hledající mívají tendenci předpokládat, že se jednotlivé cesty od sebe liší a že se vylučují. Balarama Reddy ve svých pamětech cituje příklad, kdy Šrí Bhagaván jasně ukazuje, že tomu tak není. Balarama Reddy říká: „Učenci často diskutují o tom, proč Kršna ve 3. verši, III. kap. *Bhagavadgíty* nezmiňuje *bhakti*, když říká: 'Ardžuno! Ustanovil jsem kdysi na světě dvě cesty *sádhan*. V *sánkhjajóze* probíhá *sádhana* cestou poznání a v případě *karmajógy* probíhá cestou činnosti'.

Někteří učenci říkají, že *bhakti* je uprostřed mezi *džňánou* a *karmou*. Když jsem se na to zeptal Bhagavána, říkal, že *bhakti* nebyla myšlena jako samostatná cesta, ale že je zahrnuta v *džňána* i *karmajóze*. „Bez *bhakti* nemůže být ani *džňána* ani *karma*.“ To jsou jeho slova.

Neměli bychom zapomínat na to nejdůležitější, že Šrí Bhagaván nám cestou sebezkoumání poskytl všeobjímající cestu, kterou možno provádět i v podmínkách dnešního světa. Šrí Bhagaván říká: „Být vstřebán ve svém Zdroji je *karma*, *bhakti*, *jóga* i *džána*, vpravdě všechny tyto věci.“ Neboli jinými slovy – dobrá práce, oddanost, spojení a poznání.